

kai na i navalj a sepaiwan a paata zuga (vecik) ata zemuga (vencik)

南排灣語的畫圖與圖畫

南パイワン語の「絵を描く」と「絵」

“To Draw” and “Picture” in the Southern Payuan Language

文 | Sakino Tjuridry 高光良 (政大版九階族語教材南排灣語編寫組主編)

a ljavaran na sepaiwan neka nu pakata “zuga” kata “zemuga” a kakaiyan, aicu a “zuga” a “zemuga” a kay, tinavelak asitja Zipun a ljavaran, sa seljudji a pazulju ta tjakay a sepaiwan. qau na masan tja kay anga vaquan a paiwan.

vecik a kemazicuay

a tja sikudskuda paiwan nu seman lalang a pukeljang pita kasiv ata kaliljaw (itung) vencik ayaitjen, qau azua tja sinipukeljang a lalang, vecik ayaitjen. maretimalji a patarevan niamadju.

a “zuga” siaya, nu tja sipasedjaljep ta pinaiwanan a kay avan a vecik, qinacuvung anga na masan vecik anga; a “zemuga” nuaya, nu tja sipasedjaljep ta pinaiwanan a kay avan a vencik, kemasi patagilj ta sengsengan a patjemaqacuvung, azua cinalivatan a sikipakakudanan vencik aya itjen a paiwan. saka azua “zuga” katua “vecik”, “zemuga” katua “vencik” mamaw a patarevan niamadju, ljakua aza “zuga” ata “zemuga” inisedjam a kay na Zipun, a “vecik” ata “vencik” tja kay angata kemasisicuayan a paiwan.

排灣語沒有「圖畫」和「畫圖」的詞彙，現今使用的zuga（圖畫）與zemuga（畫圖）詞彙是借自日本語的外來語。族人自日本時代接受教育之後，才將這兩個詞彙加入排灣語，並進入族語教材成為新的詞彙。

傳統的詞彙

傳統生活裡，在木頭上雕刻圖騰記號，或在布料（衣物）上刺繡圖案，我們統稱為vencik，然後那些雕刻或刺繡完成的裝飾圖案，稱之為vecik，兩者意義不同。

zuga轉譯成排灣語就是vecik，是已經完成的雕刻或刺繡的圖案；zemuga轉譯成排灣語就是vencik。從雕刻或刺繡工作開始的過程，排灣語稱之為vencik。可以說，zuga和vecik同義，而zemuga和vencik同義，只不過zuga和zemuga是日本語借用詞，vecik和vencik是本族固有詞彙。

zuga ata vecik

a “zuga” ata “vecik” na masan ngadan a inavecikan, ljakua nu tja igaljuin a papapiliq a venarung, izua sika maretimalji a patarevan. a “zuga” maqati tu zuga. a “vecik” na masan tjaliyaw a mamaw a patarevan. paru vencikan a kasiw, vencik na itung, vecik itja djeljep, pukeljang ita kasiw ata qaciljai, sinan vecik na gimeng, vecik ita kaviaqan na pulingaw, vecik i mudingan na se Taiyan... vecuk tjayain. katje patarevan a masan liyaliyaw a patarevan na kacalisian, inia masanitalj a pakazuan sakamaya.

zemuga ata vencik

a “zemuga” ata “vencik” namasan tadjalan tu katjngadanan, madadungdung a patarevan ljakua izua sikamaretimalji. a “zemuga” avan a seman zuga, a “vencik” avan a vencik ta kasiw, semanvecik, vencik ta itung, vecik a semanzuka... a na masan liyaliyaw a kakudanan. a “zemuga” pasedjaljepan tu semanzuka, ayatua asita Zipun pasevaliten ta ciniukukan sa pasevalitan tu kay na paiwan.

siqacuvungan a kay

nu tja igaljuan a venarung, a sepaiwan kemasicuay nekangata nu a pakata zuga kata zemuga a kakaiyan. aicu a zuga kata zemuga kay na Zipun a kay sa pazuljuan a seman kay ta pinayuanan. na kitju maljiyan tu liyaw a patarevan ta kakudanan na sepaiwan. azua zuga kata zemuga; vecik kata zemuga izua sika mamavan a niamadju, ljakua na matjatju maljiyan a patarevan. nu tja kacaquin a pazazulju a pasasevalit a semeljudj, tjara tjara sarenguaq tu sikazulju a papirazek na tja ljavaran a sepaiwan.

圖畫

zuga和vecik兩詞同屬名詞，但嚴格比較分析其意義卻不盡相同。zuga可以直接翻譯成「圖畫」或「畫像」。而vecik包含了許多語義，例如：雕刻作品、刺繡作品、塗抹在牆壁的圖案、刻畫在樹幹或石頭上的記號、一般文件、排灣族巫婆掌背上的紋記、泰雅族的紋面圖記…等，都稱作vecik，它是具有原住民較廣泛的文化意涵的圖像，並非單純的一件圖畫作品而已。

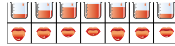
畫圖

zemuga和vencik同屬動詞，兩詞的語義雖較相近，但仍有一些差別。zemuga是指畫圖的動作，而vencik指雕刻、寫字、刺繡、刻畫…等較多項的動作。zemuga直譯成畫圖，那是因為受制於日本語直譯漢語，再轉譯成族語的關係。

結語

從上述分析比較，可知傳統排灣語並沒有「圖畫」與「畫圖」的詞彙，現在使用的zuga和zemuga是採自日本語的外來語。排灣語的vecik是多義名詞，含有圖記、圖像、畫像、文字、文件…等諸多意思；vencik是多義動詞，意為雕刻、畫圖、刺繡、寫字…等。兩者具有排灣族傳統文化藝術多樣的作為與圖像意涵。zuga和vecik以及zemuga和vencik詞義雖可相通，但各具不同的意義。在語言使用上若能善加運用，必可活絡族語，使族語更加豐富多元。

siseljudjan ta vecik 詞彙的運用

◎zuga (圖畫)

- (一) zuga (圖畫)，名詞，詞根。日本語借用詞(意為「圖畫」、「畫像」)。
例句：bulay angata zua zuga.
(那幅圖畫好漂亮。)
- (二) zinuga (所畫的圖)，名詞。為zuga加中綴in。
例句：bulay a su zinuga.
(你畫的圖很好看。)
- (三) zugau (畫圖!) 排他式命令語氣。
例句：zugau ta su mudingan!
(畫你的臉!)
- (四) zugai (來畫圖!) 包含式命令語氣。
例句：idu zugai ta tja gaku!
(我們來畫校景吧!)

◎zemuga (畫圖)

- (一) zemuga (畫圖)，動詞。為zuga加中綴em而衍生之動詞。
例句：saigu a zemuga ti kapi.
(kapi會畫圖。)
- (二) zemugazuga (正在畫圖)，疊詞，進行式動詞。
例句：zemugazuga tiamadju.
(我們正在畫圖。)
- (三) uri zemuga (準備要畫)。前接uri構成未來式。
例句：uri zemuga men ta likuljau nutiyaw.
(明天我們要畫老虎。)
- (四) na zemuga nga (已經畫好了)。前接na及後接nga構成完成式。
例句：na zemuga nga en tatiyaw.
(我已完成我的繪畫作業。)

◎vecik (圖畫)

- (一) vecik (圖記、圖像、畫像、文字、文件)，名詞，詞根。
例句：bulay a vecik na su itung (kava).
(你衣服上的圖案很漂亮。)
- (二) veciku (畫圖!) 排他式命令語氣。
例句：sau veciku!
(去畫圖!)
- (三) veciki (來畫圖!) 包含式命令語氣。
例句：idu veciki ta qatjuvi a tjaitung!
(在我們的衣服繡上蛇的圖案。)
- (四) vecivecikan (有花紋的)。疊詞再加形容詞後綴an。
例句：vecivecikan a uqulj nazua dridri.
(那隻豬背上長有花紋。)
- (五) vaveciken (作業)，名詞。專指學生要寫的作業。
例句：liyaw a vaveciken ni sakino tasauni.
(sakino今天有很多作業要寫。)

◎vencik (畫圖)

- (一) vencik (畫圖、刺繡、雕刻、寫字)，動詞。來自vecik加中綴en。
例句：itulutulu ti cudjuvi ta vencik.
(cudjuvi在學習雕刻。)
- (二) vencivecik (正在寫字)，疊詞，進行式動詞。
例句：vencivecik timadju.
(他正在寫字。)
- (三) isanvencik (從事畫圖、刺繡、雕刻、寫字等工作的人)，名詞。
例句：isanvencik ta itung ti aljui.
(aljuvi是專門刺繡的工作者。)
- (四) isanテムルウ ta vencik (從事畫圖、刺繡、雕刻、寫字等教學的人)，名詞。
例句：isanテムルウ ta vencik i qinaljan ti sakino.
(sakino在部落從事雕刻教學。)